

# Kurjer Łódzki

*Organ polityczny, społeczny i literacki*

Niedziela, 18 listopada 1917 r.

CENA PRENUMERATY: w Łodzi z odnośnikiem do domu i na prowincję rocznie Mk. 21, półrocznie Mk. 10.50, kwartalnie Mk. 5.25, miesięcznie Mk. 1.75, Zagranicą kwartalnie Mk. 8.

CENA OGŁOSZEŃ: Na stronie I-sji w tekście mk. 1.75 f. za wiersz pot. jedno-kolumnowy. Nekrologia i Reklamy 75 f. za wiersz pot. Ogłoszenia zwyczaj. 50 f. za wiersz pot. Drobne po 7 f. za wyraz

## Marja Kamińska - Łatoszyńska

prymadonna opery

rozpoczęła lekcje u siebie i w szkole muz. im. Chopina

ustawienie, rozwijanie głosu i poprawienie zanawansowanych, dykcja, przygotowanie do występów operowych i estradowych, uczenie całych oper.

Przyjmuje zapisy codziennie u siebie, Piotrkowska 225 m. 6, od 12 do 5 pp

## Oświata w Polsce.

Otwarcie wyższych uczelni polskich w Warszawie zbiegło się z 84 rocznicą zamknięcia Uniwersytetu warszawskiego — dnia 9-go listopada roku 1833 z rozkazu cara Mikołaja I-go.

Przez cały ten okres czasu oświata w Polsce ciężko przechodziła koleje, oddana w wszechwładne ręce carskiej biurokracji rosyjskiej, która o wszystko się troszczyła, co dotyczyło życia zbiorowego, nietylko w Polsce lecz i w Rosji, ale najmniej o oświata.

Bo utrzymywanie ludu rosyjskiego w ciemności, a rusyfikowanie ludu polskiego, było wykładnikiem polityki wewnętrznej caratu, za co też obecnie niesie się Nemezis dziejowa zarówno na Rosji, jakoteż i nieszczęsną Polskę, wobec dla jej odrodzenia przelomowej, rozdarłej na przeróżne partie, wzajemnie się zwalczające. Jest to wynik rusyfikacyjnego systemu szkolnego, który już na ławach szkolnych zmuszał naszą młodzież do życia konspiracyjnego, by mogła nauczyć się języka ojczystego i posiadać choć cokolwiek wiadomości z historii ojczystej.

Nic dziwnego, że po opuszczeniu szkoły był z niej bardzo podatny materiał dla konspiracji, która też z racji opłakanych stosunków politycznych bujnie się rozwijała przez sto lat przeszło.

Była to jedna z naszych tragedji dziejowych, nie pozwalających ukształtowania się jednolitej narodowej myśli zbiorowej, co odbiło się w sposób bardzo dla naszej sprawy szkolnej z chwilą wybuchu wojny światowej.

W najważniejszej dla niedalekiej już przyszłości Polski dobie przelomowej znalazła nas ona podzielonych na mnóstwo grup i partji politycznych, wówczas, gdy powinniśmy stanąć, jak jeden mąż, silnie spójni i solidarni w naszych aspiracjach narodowych.

W ślad za zamknięciem Uniwersytetu warszawskiego poszła i reforma szkół średnich, w których wprowadzono, jako wykładowy, język rosyjski, przytem podzielono je na gimnazja gubernjalne, dostępne jedynie dla szlachty wylegitymowanej i szkoły realne, udostępnione dla ni szlachty.

W Warszawie powstała Akademia medyczno-chirurgiczna, kursa prawne i nieco później szkoła rolniczo-leśna w Marymoncie. We wszystkich tych uczelniach wprowadzono system biurokratyczno-policyjny kosztowne uniformy codzienne i galowe, na co ówczesne władze szkolne o wiele więcej zwracały uwagi, niż na same wykłady i stronę pedagogiczno-wybowawczą młodzieży.

Naród polski od dawien dawna żywił gorące pragnienie oświaty i sporo staraniom o jej rozpowszechnienie poświęcał. Nasza Wszechnica Jagiellońska należy do najstarszych w Europie. Powstała ona w roku 1364 w lat 16 po założeniu w 1348 uniwersytetu w Pradze Czeskiej, a 22 lata wcześniej od założenia uniwersytetu w Heidelbergu.

Królestwo kongresowe przed wybuchem powstania listopadowego w roku 1830 posiadało świetnie zorganizowane szkolnictwo średnie, pozostające przeważnie w rękach O. O. Pijarów.

W konwiktach Pijarów kształciła się młodzież wszystkich sfer społecznych, nieomal bezpłatnie lub też za bardzo małą opłatą. Oprócz tego istniały licea, z których liceum w Kamieńcu na Podolu cieszyło się bardzo dobrą opinią, jako wzorowa szkoła średnia.

Oprócz uniwersytetu w Warszawie, istniał o świetnej tradycji uniwersytet polski w Wilnie, akademii górnicza w Kielcach, szkoła sztuk pięknych, szkoła artylerji i inżynierji wojsk polskich i wiele innych uczelni, znakomicie się rozwijających.

Wszystko to zniweczył ukaz cara Mikołaja I.

Nastąpił długi okres martwy w szkolnictwie polskim, trwający do roku 1861, do reformy szkolnej Wielopolskiego.

Reforma ta, podzieliwszy szkoły średnie na gimnazja filologiczne 7-0 klasowe, także szkoły realne i 4-klasowe szkoły powiatowe, powoławszy do życia wyższą szkołę przygotowawczą w Warszawie, Szkołę Główną i politechnikę w Puławach, zrodziła świetny okres dla nowego szkolnictwa polskiego.

Niestety, ruch powstańczy w roku 1833 położył kres tym nadziejom.

Nastąpiła nowa reforma szkolnictwa w Polsce, przeprowadzona w zaostrożonym systemie rusyfikacji. Szkołę Główną zamieniono na parodję uniwersytetu z wykładowym językiem rosyjskim, który zresztą stał się obowiązkowym dla całego szkolnictwa w Polsce, nie wyłączając ludowego.

Uroczysta immatrykulacja i otwarcie wykładow w uniwersytecie warszawskim i politechnice, jako wyższych uczelniach polskich, oddanych całkowicie władzom polskim, w dniu 7-go b. m., rozpoczynają nowy okres w dziejach szkolnictwa polskiego.

Daj Boże, by był on już ostatnim i pozwolił nam nareszcie cały szereg pokoleń naszego narodu wychowywać w szkole polskiej, prowadzonej w kierunku narodowym, w związku z dawną tradycją szkolnictwa polskiego szarmonizowaną z z wymaganiami nowoczesnego postępu.

St. Jan.

## Z Rady Regencyjnej.

Kandydat na prezesa ministrów, Jan Kucharzewski, ustąpił ze stanowiska szefa sekcji szkół wyższych w departamencie wyznań religijnych i oświecenia publicznego. Sprawy szkolnictwa wyższego zastępczo referuje p. Stanisław Tomczycki.

Niebawem Rada Regencyjna powoła nowego referendarza na miejsce Jana Kucharzewskiego. Podobno na to stanowisko jest już upatrzony kandydat z pośród profesorów uniwersytetu warszawskiego. Wymieniają między innymi prof. Siemieńskiego.

Komisja przejściowa T. Rady Stanu powołała na stanowisko wicedyrektora departamentu wyznań religijnych i oświecenia publicznego dotychczasowego rektora uniwersytetu warszawskiego, dr. Józefa Brudzińskiego. Objęcie powyższego stanowiska przez rektora Brudzińskiego nastąpi po zatwierdzeniu tej kandydatury przez Radę Regencyjną.

Departament wyznań religijnych i oświecenia publicznego przedstawił już do zatwierdzenia Radzie Regencyjnej wybranych przez gremjum profesorskie uniwersytetu i politechniki rektorów: prof. Antoniego Kostaneckiego i inż. Stanisława Patschkego.

Kancelarja Rady Regencyjnej wkrótce mieścić się będzie przy ul. Trębackiej № 11.

## Jan Kucharzewski.

Jak doniosły pisma warszawskie, Najdostojniejsza Rada Regencyjna zdecydowała się powołać na stanowisko prezesa ministrów Królestwa Polskiego referendarza p. Jana Kucharzewskiego. Wiadomość tę potwierdził komunikat gabinetu cywilnego Najdostojniejszej Rady Regencyjnej z dodaniem, że w myśl punktu 2 patentu z dnia 12 września r. b., N. Rada Regencyjna kandydaturę tę przedstawiła do zatwierdzenia władzom okupacyjnym rządów niemieckiego i austro-węgierskiego.

P. Jan Kucharzewski urodził się w Wysokiem Mazowiecku w r. 1876, liczy więc lat 41. Gimnazjum ukończył w Łomży, uniwersytet w Warszawie w r. 1896; poczem studiował prawo i filozofję w Berlinie. Po powrocie do Warszawy, od roku 1906 wykładał prawo handlowe w szkołach handlowych i kursach wyższych. Ogłosił drukiem wiele prac socjologicznych i historycznych z czasów poroźbiorowych Polski. Wyborny znawca sytuacji militarnej i dyplomatycznej, po powołaniu Regencji, mianowany referendarzem w gabinecie cywilnym, p. Jan Kucharzewski jest zupełnie odpowiednim kandydatem na to wysokie i bardzo odpowiedzialne stanowisko. Jego kandydaturę przyjęły życzliwie wszystkie stronnictwa międzypartyjne Centrum Narodowego, Liga państwowości polskiej i lewica stronnictwa aktywnych, lecz ta ostatnia z pewnymi zastrzeżeniami.

## Urząd opieki nad dziećmi.

W celu podjęcia skutecznej walki ze śmiertelnością niemowląt, oraz w celu stworzenia zdrowego i mocnego pokolenia, grono miejscowych lekarzy: dr. Józef Maybaum, dr. Józef Rosiewicz, dr. Stefan Sterling-Okuniewski i dr. St. Skalski — projektuje utworzyć specjalny „Urząd opieki nad dziećmi”. W projektowanej instytucji koncentrowałaby się cakowita praca, dotycząca opieki nad niemowlęciem oraz nad dzieckiem w wieku przedszkolnym, a nawet szkolnym.

O ile fundusze miejskie nie pozwalałyby na utworzenie wielkiej instytucji, rozciągającej pieczę nad wszystkimi dziećmi miasta Łodzi, projektodawcy uznają za nieodzowne przystąpić bezwzględnie do założenia specjalnego Urzędu opieki nad niemowlętami, mając nadzieję, że pomoc w tym względzie okaże Rada Miejska.

Projektodawcy organizację „Urzędu dla niemowląt” wyobrażają sobie w ten sposób, iż przy Magistracie funkcjonować będzie specjalne biuro, które obowiązkowo powiadamiane być musi o każdym urodzeniu się dziecka. Biuro zawiadamia odpowiednią opiekunkę (honorową) okręgu (miasto zostaje rozbita na szereg okręgów), oraz lekarza (dzielnicyowego lub specjalnego, zależnie od przyszłej organizacji). Opiekunka lub jej zastępczyni musi w ciągu 24 godzin odwiedzić położnicę i natychmiast po odwiezieniu zdać sprawę ze stanu materialnego położnicy, lekarz zaś w ciągu 24-ch godzin zdać sprawę ze stanu zdrowotnego matki i dziecka. Stosownie do zamożności zostaje regulowana kwestja pomocy lekarskiej i materialnej. Kwestja materialna polega na dostarczaniu dla dziecka najskromniejszej ale kompletnej „wyprawki” (koszuli, poduszki i t. p.), na dostarczaniu dla matek niezbędnej dla utrzymania czystości ciała bielizny, na dostarczaniu niezbędnych środków opatrunkowych i lekarstw, oraz pomocy pieniężnej, określonej przez Magistrat i t. d. Każde dziecko co 8 miesiące obowiązkowo będzie badane przez lekarza na specjalnie urządzonej stacji miejskiej, lub w istniejących już oddziałach „Kropki mleka”; potrzebne lekarstwa otrzymuje na koszt miejski. Szerzej ujęty „Urząd opieki nad dziećmi” jacyłby w sobie te atrybuty, któremi dziś w daleko mniejszym zakresie, opiekując się na szczupłych środkach, rozporządza sekcja opieki nad dziećmi i młodzieżą przy Miejskowej Radzie Opiekunczej; zjednoczyłby więc opiekę nad wszystkimi ochronami, przytułkami, schroniskami, żłobkami, przytułkami itd., tworząc z nich — instytucje miejskie. Inicjatywie i dobroczynności publicznej pozostawiaoby ten sam mniej więcej zakres działania co i dziś; umiastowionoby tylko dostarczanie produktów spożywczych, węgla, bielizny, trępów, ubrań itp., wyrabianych w warsztatach miejskich.

Stworzenie w kraju odnośnych urzędów dla dzieci jest właściwie zadaniem państwa — miast; ponieważ u nas kładą się dopiero fundamenty pod gmach państwowy, przeto narażenie na tę sprawą winny gminy; rząd państwa zaś otrzyma już załączek



**W dniu 17 listopada 1917 roku, o godz. 10-ej wieczór, po długich i ciężkich cierpieniach zmarła, przeżywszy lat 83**

# b. p. Mina z Dobrzyńskich Konsztatowa

**Pogrzeb odbędzie się w dniu 19 b. m., o godzinie 11 przed poł. z domu żałoby (ul. Piotrkowska 53), o czym krewnych, przyjaciół i znajomych zawiadamia**

**Stroskana Rodzina.**

## Więści z Rosji.

### Porażka Kiereńskiego.

Petersburg znów się znajduje prawie całkowicie we władzy maksymalistów. Kiereński, który już znajdował się ze swymi wojskami na Newskim Prospekcie, lecz musiał wycofać się stamtąd wobec nadejścia maksymalistów z frontu północnego, zebrał teraz nową armję, aby ją rzucić na Petersburg, jednak jest liczebnie słaba. Bitwa rozpoczęła się przy stacji kolejowej Aleksandrowsk. Wojska Kiereńskiego musiały się cofnąć, pomimo że nadechodzący nowe posiłki, składające się z pułków kozackich. Ostatecznie wojsko Kiereńskiego odrzucone było poza Gatelynę.

W celu zaprowiantowania ludności Petersburga rewolucyjny komitet wojskowy przedsięwziął energiczne środki.

### Więści z Moskwy.

Z początku Moskwa otoczona była ze wszystkich stron wojskami, które otrzymały rozkaz zajęcia miasta, nie wiedząc, przeciwko komu mają walczyć, ani też w imię obrony czyich interesów. Wojska ostrzeżliwymi miasto, zabijając, podobno 700 osób. W niedzielę komitet rewolucyjny porozumiewał się z przedstawicielami stronnictw burżuazyjnych, zgodzono się przytem na utworzenie rządu zupełnie socjalistycznego. Do decyzji tej przyłączyły się również wojska, oblegające miasto.

### Zupełny chaos.

KOPENHAGA. — Z Petersburga donoszą pod datą 14 b. m., że sytuacja przedstawia się tam rozpaczliwiej niż kiedykolwiek przedtem. W kraju panuje chaos nie do opisania, nikt nie wie, jaka znów katastrofa nadciągnie w godzinach najbliższych.

Wiele osób sądzi, że przez brak stanowczości i rokowania z maksymalistami Kiereński zmniejszył widoki swego powrotu do władzy. Nastój w kołach mieszczanских jest przygnębiony. Utracono już zupełnie zaufanie do Kiereńskiego. Obecnie wzrok tych kół zwraca się ku Rodziance i Milukowowi, jak również ku generałom Kornikowowi i Kaledinowi.

Kornikow znajduje się w Moskwie, gdzie panuje przekonanie powszechne, iż Kiereński nie odzyska już władzy. Kaledina, znajdującego się podobno w pobliżu Charkowa, obwołali kozacy dyktatorem. Kornikow stoczył w Moskwie krwawą walkę z maksymalistami i wydarł ich z Kremlu, gdzie się byli zamknęli. Maksymaliści stawiali opór zacięty, to też liczba zabitych i rannych ma być bardzo znaczna.

Inne stronnictwa socjalistyczne utworzyły komitet wspólny, aby przeszkodzić dalszemu rozlewowi krwi. Zewsząd nadchodzą wiadomości, że w całym państwie panuje stan suki wprost straszny.

## Telegramy.

### Powrót kanclerza.

BERLIN 17.11. "Germania" donosi: Kanclerz Rzeszy hr. Hertling powrócił do Berlina w poniedziałek. Zaraz po powrocie objął kanclerski ostatecznie zarząd sprawami państwa.

### Reforma wyborcza w Prusiech.

BERLIN. 17.11. Pierwsze czytanie wniosku rządowego, dotyczącego reformy wyborczej, rozpocznie się 4 grudnia.

### Wciągnięcie Polaków do rewolucji.

LWÓW. — Ze Sztokholmu donoszą do "Kurjera Lwowskiego":

Rada delegatów robotników i żołnierzy zatwierdziła program, opracowany przez grupę przedstawicieli socjalistycznych w polskich organizacjach wojskowych w sprawie oddziałów polskich, który postanawia:

Zachować charakter polski utworzonych już oddziałów, zarówno co do składu, jakoteż języka i włączyć je do ogólnego systemu armji rosyjskiej.

Usunąć wszelki na nie wpływ organizacji prywatnych, a mianowicie Naczelnego polskiego komitetu wojskowego, „zespalającego żywioły reakcyjne”, komitetu, który „przywłaszczył” sobie z pomocą generała Kornikowa specjalne działania rządowe względem korpusu polskiego i działa za pośrednictwem generała Dowbor-Muśnickiego.

Zastosować do wszystkich oddziałów polskich prawa ogólne żołnierza armji rosyjskiej.

Zdemokratyzować dowództwo oddziałów polskich, przedewszystkiem usunąć generała Muśnickiego i oficerów, którzy popierali odseparowanie żołnierza polskiego od rewolucji rosyjskiej.

Utworzyć przy ministrze wojny komisariat dla spraw Polaków-wojskowych, dla ochrony ich praw politycznych, narodowych, i celem „przeciwdziałania wpływowi reakcji polskiej”.

Ponieważ kandydatura p. A. Więckowskiego na komisarza spotkała się z pewnymi zarzutami ze strony lewicowych partji socjalistycznych polskich, wyłoniła się inna, p. Adama Jabłońskiego.

### Pensje wicekanclerza i ministrów.

BERLIN. — Jak donosi „Neue Politische Korrespondenz”, wicekanclerz pobierać będzie rocznie 50,000 marek, z czego 36,000 marek stanowi właściwą pensję, a 14,000 kosztu reprezentacji. Pozatem wicekanclerz otrzymuje bezpłatne mieszkanie z urządzeniem. Wiceprezes gabinetu pruskiego, którego stanowisko zaliczone jest do głównych w państwie, pobiera 54,000 marek rocznie, z czego 38,000 marek przypada na pensję, a 16,000 marek na kosztu reprezentacji. Pozatem otrzymuje tak

że bezpłatne mieszkanie z urządzeniem. Przy sposobności warto nadmienić, że wicesekretarz stanu pobiera po 20,000 marek, dyrektorzy ministerjalni od 14 do 17,000 marek, a referenci ministerjalni od 7 do 11,000 marek rocznie.

### O samorząd Lwowa.

LWÓW. — Biuro korespondencyjne donosi: W sprawie reaktywowania samorządu gminy m. Lwowa odbyło się w niedzielę w ratuszu, o godz. 6 wieczorem publiczne zgromadzenie staraniem polskiego stronnictwa demokratycznego, polskiej partji postępowej, polskiej partji socjalno-demokratycznej i Związku społeczno-narodowego. Przewodniczący członek rady drzyboocznej prof. Chłamańczak.

Referat o przywróceniu samorządu miasta wygłosił dr. Diamand, który wykazywał, że w obecnej chwili, kiedy obowiązki i ciężary mnożą się z każdym dniem, przywrócenie pełnej autonomji jest życzeniem ogółu mieszkańców miasta Lwowa. — Zaznaczył, że sfery robotnicze powinny również być reprezentowane w radzie miejskiej. Wspomniał o postulatach ukraińców, w końcu oświadczył się przeciw reaktywowaniu dawnej rady miejskiej w składzie przedwojennym a natomiast rzucił myśl przeprowadzenia nowych wyborów na podstawie kompromisu wszystkich stronnictw.

Do wywodów dr. Diamanda przyłączył się redaktor Laskownicki, dr. Wereszezyński, robotnik Lisiewicz i inni.

Przeciw wywodom dr. Diamanda przemawiali: dr. Kurkowski i dr. Cieszyński. Przemawiał również reprezentant ukraińców dr. Łoziński. Po zamknięciu dyskusji, uchwalono domagać się reaktywowania samorządu gminy m. Lwowa, a to drogą nowych wyborów na podstawie kompromisu stronnictw. W zgromadze-

niu wzięło udział przeszło 300 osób ze wszystkich sfer miasta Lwowa.

### Echa ocalenia cesarza Karola.

WIEDEN. Biuro korespondencyjne donosi:

Cesarz Karol nadał osobom, które współdziałały w uratowaniu go od niebezpieczeństwa utonięcia, odznaczenia w uznaniu wybitnie dzielnego zachowania się, a mianowicie porucznikowi ks. Feliksowi Parmeńskiemu złoty medal waleczności dla oficerów, baronowi Slatin baszy odznakę pochwaleńnego uznania, strzelcowi przyboocznemu Reisenbillerowi i żołnierzowi gwardji Tomkowi złoty medal waleczności. Cesarz wręczył wspomnianym osobom odznaczenia osobiście w pociągu dworskim w obecności cesarskiej i świty, przytem wystosował do nich serdeczne słowa podziękowania.

### Zjazd królów.

SZTOKHOLM, 16.11. — „Svenska Telegram-Buran” donosi: Na wniosek króla Gustawa, królowie Norwegji i Szwecji zjadą się w Chrystjanji.

Król Gustaw przybędzie w towarzystwie prezesa ministrów i ministra spraw zewnętrznych. Przybędzie on do Chrystjanji dn. 23 listopada i zabawi tam do 30-go.

Król duński zapowiedział na ten sam dzień odwiedzić swe u króla Haakona. Bada mu również towarzyszyć prezes ministrów i minister spraw zewnętrznych.

### Brazylija a wojna.

BERLIN. — Z Rio de Janeiro donoszą: Wszystkie koleje w Brazylii postawiono na stopie wojennej, a obsługę kolejową poddano pod ścisłą kontrolę pułkownika Fasso Frago, szefa wojsk, przydzielonych do boku prezydenta republiki. Frakcje socjalistyczne oświadczyły gotowość popierania rządu we wszystkich jego imprezach. Kongres upo-

## Lekcje Tańca!

Zapisy osób pojedynczych oraz grup przyjmuje codziennie pomiędzy 3 a 7-ma, a w niedziele i święta od g. 10—2-ej po południu

**Witold Łępiński**

Cel. Franc. Akad. Prof. Tańca w Paryżu

Poludniowa 24.

Od 1 grudnia—Cegielniana 10

## Teatr przy Resursie Rzemieślniczej Chrześ.

wystawia w niedzielę, 18 listopada a — 2 przedstawienia, o godz. 8 po poł.

### „GWIAZDA SYBERJI”

po bardzo niskich cenach od 50 - 15 fen., o godzinie 6 i pół wiecz

### „NA ZAWSZE”

dramat Lucjana Rydla w 4-eh aktach, po cenach zwykłych.

